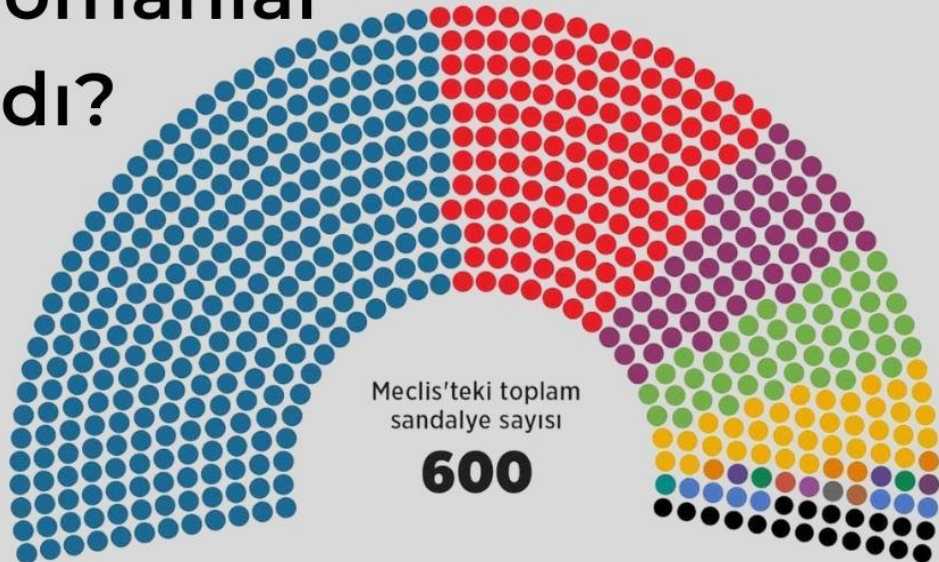


Romani Gedi



MAHALLE BİZİM MECLİS SİZİN!

2022 yılında TBMM'nin
gündeminde Romanlar
ne kadar yer aldı?



Mahalle Bizim Meclis Sizin!

ÖNSÖZ

Türkiye’de Roman nüfusu ile ilgili tahminler Roman sivil toplum örgütlerine göre 3 ile 6 milyon’dur. 2002-2005 yıllarında Avrupa Birliği müktesebatına uyum çerçevesinde gerçekleştirilen bir takım düzenlemeler; Romanlar sivil toplum örgütlenmelerinin oluşması için yasal zemin genişlemesi önemli bir dönemin kapılarını açmıştır.

Roman sivil toplumda mücadelesinde başkaca bir dizi gelişmenin de yaşadığı sırada; 14 Mart 2010 tarihinde dönemin Başbakan’ının katılımı ile düzenlenen Roman Açılımı toplantısı, 2016 yılında Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi ve Roman Stratejisi 1. Aşama Eylem Planının açıklanması ve 2021 yılında 8 Nisan Romanlar Günü ile ilgili genelgenin Cumhurbaşkanlığı tarafından resmi gazete yayınlanması gibi kritik öneme sahip gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeleri her biri Romanların haklara erişimi sürecine olumlu veya olumsuz etkileri üzerine bir tartışma daha geniş bir alana da ihtiyaç duyulan önemli bir konudur.

Yine bunlar kadar önemli bir gelişme ise; 2015 yılında ilk defa ana muhalefet partisinden bir Roman milletvekilinin parlamentoya girmesi ardından 2019 yılında yapılan seçimlerde ana muhalefet ve iktidar partisinden birer Roman milletvekilinin seçilmesidir. Yüzyıllık Türkiye Cumhuriyeti tarihinde yasama organı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)’ de Romanların temsil edilmesi sadece 7 yıllık bir geçmişe sahiptir ama bu durum hala TBMM’de Roman milletvekili sayısının(iki) Türkiye’deki Roman nüfus ile orantılı seviyede olduğu anlamına gelmemektedir. Keza Roman engelli, Roman Alevi, Roman kadın, Roman Hristiyan, Roman LGBTİ+, Roman genç gibi kesimsel kimliklere sahip bireyler TBMM’de henüz yer alamamıştır. Yine Roman topluluklarından Dom, Lom ve Abdal kimlik grupları mecliste temsil edilememiş; Roman nüfusun yoğun olduğu İstanbul, Edirne, Kırklareli, Çanakkale, Hatay, Diyarbakır, Sakarya, Tekirdağ, Artvin gibi illerden seçilen vekiller arasında hiç Roman vekil yer almamıştır.

Birçok ana akım siyasi parti 2022 yılında da Romanların oylarına talip olduklarına açıklayan beyanlarda bulunmuştur. Buna ek olarak, meclise girme yeterliliği olmasa da küçük ölçekli Romanların örgütlü olduğu üç siyasi parti ve Abdalların örgütlü olduğu iki farklı siyasi parti çalışma yürütmüştür.

Derin ve yaygın yoksunlukla mücadele eden Romanlara dönük sosyal yardım vaatleri milletvekilleri, siyasi partiler, yerelerde belediyeler, valilikler ve kaymakamlıklar tarafından farklı şekillerde ve ölçeklerde 2022 yılında kamuoyuna yansımaya devam etmiştir. Bütün bunlara rağmen mecliste temsil edilen siyasi partiler; Romanlara dönük meclis çalışmaları(Kanun teklifi, yazılı soru önermeleri, genel kurul konuşmaları vb.) yürütmedi ve özellikle ayrımcılıkla mücadele, Antigypsyizmle yüzleşmeye gibi konularını gündemlerine almadılar. Halbuki 2022 yılında basına yansıyan Romanlara dönük ayrımcılık, nefret söylemi vakaları, Roman mahallelerinin kriminalasyonuna neden olan uygulamalar¹, kapalı

¹ <https://www.kocaelikoz.com/haber/13633966/huseyin-akbulut-terorist-evi-basar-gibi-cevik-kuvvetle-sayac-degistirmeye-gelmisler>

¹ <https://www.bursahakimiyet.com.tr/bursa/roman-mahallesine-safak-baskini-58872>

kurumlarda kişilerin Roman kimlikleri nedeniyle işkence ve kötü muameleye maruz kalaması² iddiaları basında yer aldı.

Meclis çalışmaların kısıtlı kalmasında; Romanları temsil oranının düşük olması, Romanların yaşadığı sorunları sadece az sayıdaki(İki) Roman vekillerin gündeme getirmesine dönük beklenti gibi konular kadar 2019 referandumu ile yaşanan sistem değişikliğiyle TBMM’nin işlevi kısıtlanmış bir mekanizmaya dönüştürülmesinin de etkisi vardır. Yazılı soru önergelerine bakanların cevap vermeme eğilimi ya da cevapların muğlak olması, verilen cevaplarda ayrıştırılmış veriye yer verilmemesi meclis çalışmalarının işlevselliğinin kısıtlı kaldığına örnek teşkil etmektedir.

Türkiye’de birçok kesim mecliste temsil edilememekte veya temsilleri işlevsellik kalamadığı da başka bir gerçekliktir. Kapsayıcı, çözüm odaklı politikalar üretmeye dönük karar verici bir iradenin tesis edilmesi; yaşanan hak ihlalleriyle, acılarla, ayrımcılıkla kurumsal devlet aygıtının yüzleşmesi toplumsal yaşamda barışın inşa edilmesinde büyük öneme sahiptir.

Tüm bu gerçekliklerle beraber 2022 yılında ‘TBMM ile Romanların gündemi ne kadar kesişti?’, ‘TBMM Romanlar için bir temsil organı işlevi gördü mü?’ gibi sorulara cevap aramaya dönük ‘Mahalle Bizim Meclis Sizin!’ bilgi notunda Mecliste yer alan siyasi partilerin 2022 yılı içerisinde meclis çalışmaları dair bilgiler derlenmiştir.

Veri toplama çalışması ‘<https://www.tbmm.gov.tr/>’ sitesindeki yayınlanan verilerden faydalanılmıştır.

Bilmeyenler için:

Yazılı soru önergeleri: Başka kaynaktan kolayca bulunamayan, kişisel veriler içermeyen, kısa olan, gerekçesiz ve hükümetin göreviyle ilgili tek bir bakandan veya cumhurbaşkanı yardımcısından herhangi bir belge eklenmeden bilgi isteyen yazılı önergelerdir.

Meclis Araştırma Önergeleri: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 98. Maddesine göre belirli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemelerdir. Meclis Araştırması da genel görüşme gibi, siyasi gruplar ya da en azından yirmi milletvekilinin imzası ile istenebilir. Beş yüz kelimeyi geçmeyen, geçiyorsa da beş yüz kelimeyi geçmeyen bir özeti yazılan önerge, Meclis Başkanlığına verilir. Genel Kurul ile hükümete duyurulur ve Genel Kurul’da önerge okunduktan sonra, işaretle oylama yöntemiyle karar verilir. Karar verilmeden önce önergeyi sunanlar konuşma yapabilir. Eğer meclis araştırmasına karar verilirse, araştırmayı yürütme görevi için bir komisyon hazırlanır.

² <https://www.gazeteduvar.com.tr/olmeden-once-12-mektup-yazdi-bana-iskence-edecekler-haber-1581833>
<https://www.gazeteduvar.com.tr/karakolda-iskence-baba-ve-oglu-hastanelik-oldu-haber-1567507>

Genel Kurul Konuşmaları:

- 2022 yılında mecliste **114 birleşim** gerçekleştirildi; meclis tutanaklarına göre sadece 19 birleşimde Romanlar ilgili cümle kuruldu. **Bu birleşimlerin sadece 8 tanesi birden Romanlar hakkında fazla cümleden kuruldu.**
- **Meclis tutanaklarına göre Sadece 11 tane milletvekili içerisinde Romanlar ilgili cümle kurdu.**
- 4 milletvekili ise kürsü konuşmacısına laf atma kısa ifadeler bulundu.
- Kurulan cümlelerin birçoğu sadece "Türkmen, Arap, Roman,.. " veya "Türkmen Aleviler, Türk Aleviler, Kürt Aleviler, Roman Aleviler, Arap Aleviler" gibi sayma cümlelerde ibaretti veya 8 Nisan Düna Roman günü kutlamasına dönük mesajlarından oluşuyordu.
- Romanlarla ilgili konuşmalar genel olarak 8 Nisan öncesi ve sonrasına denk gelen 77. ve 78. birleşimde gerçekleşti.
- **Kemal Bülbül, Gülizar Biçer Karaca ve Özcan Purçu** meclis çalışmalarında Romanlara en sık yer veren vekiller oldular.

MAHALLE BİZİM MECLİS SİZİN!

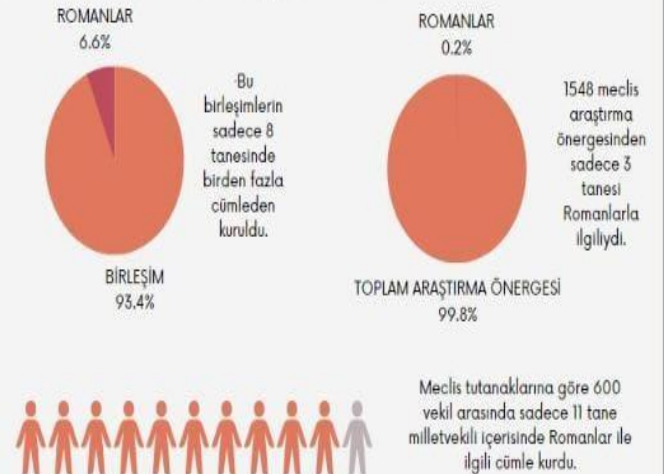
'MAHALLE BİZİM MECLİS SİZİN!' BİLGİ NOTUNDA MECLİSTE YER ALAN SİYASİ PARTİLERİN 2022 YILI İÇERİSİNDE ROMANLAR İLE İLGİLİ MECLİS ÇALIŞMALARINA DAİR BİLGİLER DERLENMİŞTİR.

1

2010 tarihinde düzenlenen Roman Açılımı, 2016 yılında Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi ve Roman Stratejisi 1. Aşama Eylem Planı'nın açıklanması ve 2021 yılında 8 Nisan Romanlar Günü ile ilgili genelgenin resmi gazete yayınlanması gibi kritik öneme sahip gelişmeler yaşanmıştır.

2

2022 yılında mecliste 114 birleşim gerçekleştirildi ve meclis tutanaklarına göre sadece 19 birleşimde Romanlar ilgili cümle kuruldu



Meclis Araştırma Önergeleri:

- 2022 yılında TBMM’de 1548 meclis araştırma önergesinden sadece üç tane Romanlarla ilgiliydi.³
- Romanlarla ilgili 2021 yılında meclise sunulmuş olan araştırma önergesi hakkında görüşme yapılması talebi 7 Nisan 2022’da oylandı ve iktidar kanadının oylarla ret edildi. Pandemi sürecinde Romanların yaşadığı ekonomik sorunları hakkındaki meclis araştırma önergesi ret edildi.
- 2022 yılında sunulan veya görüşülmesi isten Meclis Araştırma Önergeleri:

MECLİS ARAŞTIRMA ÖNERGELERİ

25 ŞUBAT
2021

Özcan Purçu ve 28 milletvekilinin tarafında verilen: (10 / 3875 esas numaralı) Roman vatandaşların pandemi sürecinde yaşadıkları ekonomik sorunların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi için bir Meclis araştırması komisyonu kurulması konulu meclis araştırma önergesinin 7 Nisan 2022 Perşembe günü birleşiminde görüşülmesi için yapılan oylama Adalet ve Kalkınma Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi oylarıyla red edildi.



4 MART
2022

Batman Milletvekili Ayşe ACAR BAŞARAN ve 19 Milletvekili Roman kadınların karşılaştığı sorunların araştırılarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi



8 NİSAN
2022

Muazzez ORHAN IŞIK(İlk imza sahibi) ve 19 milletvekili sunduğu "Türkiye'deki Roman vatandaşların sorunlarının araştırılarak Romanlara yönelik sosyal politikalar geliştirilmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin" meclis araştırma önergesi oldu.



11 NİSAN
2022

Adana Milletvekili Tulay HATIMOĞULLARI ORUÇ ve 19 Milletvekili Roman dillerinin yaşatılması için yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi



³ <https://www.tbmm.gov.tr/Denetim/Meclis-Arastirma-Onergeleri-Sonuc>

Meclis Yazılı Soru Önergeleri:

2022 yılında toplam 20547 yazılı soru önergesinden sadece 53 tanesi doğrudan Romanlarla ilgiliydi.⁴

- **Gülizar Biçer Karaca ve Özcan Purçu** en çok soru önergesi veren vekiller oldu.
- 53 soru önergesinde 35 tanesi aynı içeriğe sahipti.(Kaybolma tehlikesi altındaki Roman dillerinin canlandırılması için çalışma yapılması önergesi) Yani Bakanlara sorulan yazılı soru önermeleri 19 farklı içerik hakkındaydı. ⁵ (Birden fazla vekil tarafından aynı muhatap bakana sorulan soru önermeleri tek olarak sayılmıştır)
- Soru önermelerinin 3 tanesinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı, 3 tanesinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, 3 (Bir tanesi 35 vekil tarafından) tanesinde Milli Eğitim Bakanı, 2 tanesinde Adalet Bakanı, 2 tanesinde Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı, 2 tanesinde Sağlık Bakanı, 1 tanesinde Tarım ve Orman Bakanı, 1 tanesinde Ticaret Bakanı, 1 tanesinde İçişleri Bakanı ve 1 tanesinde Kültür ve Turizm Bakanı yazılı soru önermesinde muhatap olarak yer aldı.
- Yazılı soru önermelerinden 8 tanesine cevaplanmadığına dair cevap gelirken; 11 tanesi ise cevaplanma süresi dolduktan sonra cevaplandı. Hiçbir yazılı soru önermesi süresi içinde cevaplanmadı.

3

2015 yılında ilk defa CHP'den bir Roman milletvekilinin parlamentoya girdi. 2019 yılında seçimlerde ana muhalefet ve iktidar partisinden birer Roman milletvekilinin seçildi.

4

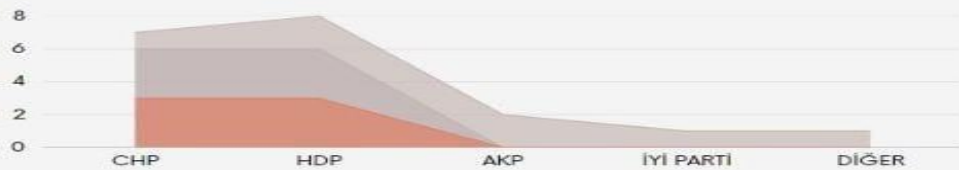
Yüzyıllık Türkiye Cumhuriyeti tarihinde TBMM' de Romanların temsil edilmesi sadece 7 yıllık bir geçmişe sahiptir

5

2022 yılında toplam 20547 yazılı soru önergesinden sadece 53 tanesi doğrudan Romanlarla ilgiliydi. Bunlarda 35 tanesi aynı içeriğine sahipti.



Mecliste milletvekili bulunan 14 siyasi partiden sadece Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkların Demokratik Partisi; Romanlarla ilgili meclis çalışması yürüttü.



⁴ <https://www.tbmm.gov.tr/Denetim/Yazili-Soru-Onergeleri-Sonuc>

⁵ <https://www.tbmm.gov.tr/Denetim/Yazili-Soru-Onergeleri-Sonuc>

Genel Görüşme Önergesi

- 2022 yılında Romanlarla ilgili herhangi bir genel görüşme önergesi verilmedi.

Umut veren tek cevap!

- Kaybolma tehlikesi altındaki Roman dillerinin canlandırılması için çalışma yapılması talebine dair yazılı soru önergesi Halkların Demokratik Partisinde 35 milletvekili tarafından verildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı’nın verdiği “**Öğretim programı ve materyallerinin hazırlanmasına yönelik yapılabilir iş birliği de göz önünde bulundurulurak üniversite veya sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan resmî başvurular Bakanlığımızca değerlendirmeye alınabilmektedir**” cevabı; Romanes, Domari ve Lomavren eğitim için umut verdi.⁶

Kim varmış Kim Yokmuş!

- Kesişimsel ayrımcılık riski altındaki Romanlara meclis çalışmalarında çok kısıtlı olarak yer aldı. Roman kadınlar’, “Roman Aleviler” meclis tutanaklarına göre birkaç cümlede yer alarak anıldı ama Roman engelliler, Roman mülteciler, Roman gençler, Roman Hristiyanlar, Roman LGBTİ+’lar... gibi çoklu ayrımcılık riski altındaki grupların isimleri tutanaklarda bile yer almadı.
- Mecliste milletvekili bulunan **14 siyasi partiden⁷ sadece Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkların Demokratik Partisi**; Romanlarla ilgili meclis çalışması yürüttü.
- Adalet ve Kalkınma Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi Roman milletvekillerinin yer aldığı iki parti oldu ve toplamda mecliste iki Roman milletvekili yer aldı.
- **2023 Bütçe raporunda Roman strateji eylem planına veya Romanlara yönelik herhangi bir bütçe ayrılmadı.**

Meclis Ayrımcılık Alanı Olmaktan Azade Değildi!

- İstanbul Milletvekili Ali Kenanoğlu 2022 bütçe görüşmeler sonrası ‘**Roman vekiller çatıştırılıyor; diğer vekiller gülerken izliyor**’ sözleriyle Roman vekillerin maruz kaldığı bir durum hakkında bir tespitte bulundu.⁸
- İktidar ve ana muhalefet partisi arasında Romanların hak erişimine dair gerilimlerde Roman olmayan diğer milletvekilleri, Roman milletvekillerine birbirlerine karşı yarıştıran veya tartışmaya teşvik eden söylemlerde bulundu.

Sokakta, Okulda, Mecliste; Ayrımcılığa Karşı Haklara Erişimde
Eşitlik Aranıyor!

Görenlerin, Duyanların Haber Vermesi Rica Olunur....

⁶ <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/7/7-62753sgc.pdf>

⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/sandalyedagilimi>

⁸ <https://piryol.com/politika/romanlarin-sorunlari-meclis-gundeminde.html>

Tespitler

- Yasama organı ve en önemli karar alma mekanizması olan TBMM'de Romanların yaşadığı insan hakları ihlalleri nicel veya nitel anlamda yeterince yer almadı;
- Roman milletvekillerinin partili kimlikleri; Romanların yaşadığı hakları ihlallerini etkin rol almalarını engelleyen etmenlerden oldu.
- Süresi tamamlanan 2016-2021 Roman Strateji Eylem planındaki en büyük sorunlardan bir tanesi özgü bütçenin olmaması durumu bu dönemde de devam etti.
- Milletvekili kimliği ayrımcılığa maruz kalmayı engellemedi; mecliste milletvekillerinin birbirlerine karşı ayrımcı tutumları görmezden gelindi.
- Yaygın ve derinleşen yoksullukla mücadele eden ve Romanları kapsayan alanda herhangi bir yoksullukla mücadele çalışması yürütülmedi.
- Kesişimsel kimliklere sahip Romanlar(Alevi, hristiyanlar,LGBTİ+,kadın,çocuk,genç vb.) karar vericiler tarafından görmezden gelindi.
- 2022 yılında meclisten Romanların insan haklarına eşit erişimini güvence altına almaya dönük somut adımlar atılmadı.
- Mecliste ayrımcılıkla, nefret söylemiyle ve Antigypsyizmle mücadeleye dönük herhangi bir çalışma yürütülmedi. Romanların ve Roman mahallelerin kriminalize edilmesi meclis gündeminde yer almadı. (Ör: Romanların medyada olumsuz temsili, Roman mahallelerine kolluk tarafından yapılan toplu baskınlar ve ev aramaları vb. konuları)

Öneriler

- Mecliste "Türkiye'deki Romanların sorunlarının araştırılması, Antigypsyizmle mücadele ve Romanlara yönelik sosyal politikalar geliştirilmesi" amacıyla meclis araştırma komisyonu oluşturulmalı
- Irksal, inançsal, dinsel, cinsel, cinsiyet, mezhepsel veya farklı bir kimlikli aidiyet temelli ayrımcılıkla ve nefret söylemiyle mücadeleye dönük mevzuat hazırlanması ve Antigypsyizm, antisemitizm gibi özgü ayrımcılık başlıklarına dönük düzenlemeler içermesi
- Güvenli barınma, sağlık hizmetlerine eşit erişim, yeterli gıdaya, temiz suya, nitelikli eğitime, istihdama gibi temel haklara ülke sınırları içerisinde yaşayan herkesin eşit erişim güvence altında alınmalı
- Irksal, inançsal, dinsel, cinsel, cinsiyet, mezhepsel temelli farklılıklar gözetilmeden ayrıştırılmış veri paylaşımı politikasını benimsenmeli
- Bütçe kanunu dezavantajlı grupları gözetilmeden ve ayrıştırılmış veriyi referans alan düzenlemeler içermeli
- Romanları da kapsayan yoksullukla etkin başta yaygın ve derin yoksulluk olmak üzere yoksullukla mücadeleyi amaçlayan kapsayıcı politikalar üretilmeli(Roman kadın yoksulluğu gibi daha çok derinleşen konular öncelikli konulardan olmalı)



- Karar alma mekanizmalarında Romanların temsil oranı, Romanların nüfus ile orantı bir seviye gelmeli ve tüm siyasi kesimler ve partiler Romanların mecliste temsiline dönük adımlar atmalı
- TBMM'de Roman kadınların, Roman hristiyanların, Roman LGBTİ+'ların, Roman engellilerin, Roman gençlerin, Roman Alevilerin ve Roman gruplardan Domların, Lomların ve Abdalların temsiline dönük çalışmalar yürütülmeli
- Romanların yaşadığı sorunları sadece Roman temsilciler tarafından gündeme getirilmemeli, Roman olmayan siyasilerde Romanların yaşadığı sorunlara dair çalışmalar yürütmeli
- Kesişimsel ayrımcılık risk altındaki Roman kadınlar, Roman LGBTİ+'lar, Roman engelliler, Roman gençler, Roman Alevileri gözetilen meclis çalışmaları gerçekleştirilmeli

2022 yılında TBMM'nin gündeminde Romanlar ne kadar yer aldı konulu 'Mahalle Bizim Meclis Sizin' bilgi notu Roman Hafıza Çalışmaları Derneği(Kısa adı Romani Godi) tarafından hazırlanmıştır. Bilgi notuna dönük Roman Hafıza Çalışmaları Derneği'nin hakları saklıdır.

Hazırlayanlar:

- Kader Sevinç
- Gökten Yıldırım

*Mahalla Barvali: Zengin Mahalle

MAHALLA BARVALİ, PEKİ MECLİS ?